O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MADANIYAT VAZIRLIGI

O‘ZBEKISTON DAVLAT XOREOGRAFIYA AKADEMIYASI

“TASDIQLAYMAN”
O‘zbekiston davlat xoreografiya
akademiyasi rektori
_____________Sh.M.Toxtasimov
2025-yil “____” avgust
Ro‘yxatga olindi: №- BD-60211000-1.08

JAHON VA O‘ZBEK XOREOGRAFIYA SAN’ATI TARIXI

FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200 000	– San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	210 000	– San’at
Ta’lim yo‘nalishi:	60211000	– San’atshunoslik (Xoreografiya bo‘yicha)

Toshkent 2025

Fan/modul kodi JO'XST114014		**O‘quv yili** 2025-2027	**Semestr** 1/2/3/4	**ECTS - Kreditlar** **14**	
Fan/modul turi majburiy		**Ta’lim tili** O‘zbek		**Haftadagi dars soatlari** **4/4/4/2**	
1.	**Fanning nomi**	**Auditoriya mashg’ulotlari (soat)**		**Mustaqil ta’lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
	Jahon va o‘zbek xoreografiya san’ati tarixi	210		210	420

2\.

I. Fanning mazmuni

Fanni o`qitishdan maqsad - talabalarga jahon xoreografiyasi tarixi bilimlarning nazariy asoslarini, jahon san’atining asosiy tushunchalari va kategoriyalarini, tamoyillarini o`rgatish hamda ularni amaliyotda tatbiq etish ko‘nikmasini hosil qilishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko‘nikmalarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi.

Fanning vazifasi - nazariy bilimlar, amaliy ko‘nikmalar, xoreografiya san’atining turlari, paydo bo‘lish tarixi, xoreografiyada pedagogik faoliyatning o‘ziga xos xususiyatlari, usullar va yo‘nalishlari, opera-balet, operetta, dramaturgiya teatrlarida, xalq raqs ansambllarida raqsning o‘ziga xos hususiyatlari va ahamiyatini ochib berish.

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashgulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Fanga kirish. Raqsning kelib chiqishi. Raqsning ilk ko‘rinishi

Xoreografiyasi tushunchasi. Jahon va o‘zbek xoreografiyasi faoliyatning mazmuni. Qadimgi raqs san’ati tarixi. Ibtidoiy davr insoniyat shakllanish davrida raqs san’ati. Ibtidoiy jamiyatda raqs. Jahon raqsining asoschilari va namoyondari. Jahon va o‘zbek raqs san’ati rivoji va raqqos, raqqosalari. Bugungi kunda jahon va o‘zbek milliy raqs san’ati ravnaqi va o‘rni.

2-mavzu. Qadimgi Misr raqs san’ati

Qadimgi Misr raqs san’ati eng qadimgi san’at shakllaridan biri. Boshlang‘ich va joriy tushunchani “raqs” va “balet” belgilaydi. Xalq raqsi san’atining rivojlanish asosi. Tarixiy va etnografik kuzatuvlar.

3-mavzu. Qadimgi raqs san’ati. Yunon raqsi san’ati

Qadimgi Yunon raqs san’ati. Antik davr raqs san’ati. Raqs klassifikatsiyasi. Xarbiy raqslar va ularning davlat hayotidagi o‘rni. Raqsning ilohiyligi. Qadimgi Yunon raqsi san’atining o‘ziga xosligi.

		4-mavzu. Qadimgi Rim raqs san'ati Marosim o'yinlari. Hayotiy va maishiy shart - sharoitlarning raqs san'ati xarakteriga ta'siri. Qadimgi Rim raqs san'ati turlari. **5-mavzu. O'rta asr G'arbiy Yevropa mamlakatlarida raqs san'ati** O'rta asr umumiy xususiyati. Xususiyat xarakteristika iqtisodiy va siyosiy davr voqeasi. Madaniy va ijodiy hayotda eng muhim hodisa. Yangi madaniy markazning paydo bo'lishi. **6-mavzu. Baletning paydo bo'lishi. Italiya balet teatri** Italiya balet teatri XVI-XVIII-asrda Italiya balet teatri. Italiya – Yevropa baletining diyori. Karlo Blazis nazariyotchi, pedagog italiya balet artistlari, baletmeyster. **7-mavzu. Uyg'onish davr G'arbiy Yevropa mamlakatlarida xoreografiya raqs san'ati** XIV-XV-asrlarda Yevropa mamlakatlarining tashkil topishi. Lyudovik XIV saroy raqslari. G'arbiy Yevropa yetakchi madaniyat markazlari. **8-mavzu. Fransiya balet teatri** Fransiya balet san'ati shakllanishi, Ijodkorlari, saroy ball raqslari. Qirollik raqs akademiyasi barpo etilishi. **9-mavzu. Mustaqil teatr janrida balet spektaklning shakllanishi. Jan Jorj Nover ijodi** J.J.Nover balet san'atining asoschisi. Reformator. Xalqaro raqs kuni. **10-mavzu. Jan Jorj Doberval ijodi** J.Doberval ijodi, balet san'atida komediya janri asoschisi. Yaratilgan baletlar tahlili. **11-mavzu. Baletda romantizm** Balet san'atida romantizm oqimi va yaratilgan baletlar. Romantizm davr ijodkorlari. Yaratilgan baletlar. **12-mavzu. "Silfida", "Jizel", "Esmerlda" baletlari tahlili** Balet san'atida romantizm oqimi natijasida yaratilgan professional baletlar haqida. "Silfida", "Jizel", "Esmerlda" baletlarini o'rganish, ko'rish va tahlil qilish. **13-mavzu. Romantizm ijodkorlari ijodi bilan tanishish** Fillip Taloni, Jyul Perro va boshqa davr ijodkorlari ijodi va yaratilgan baletlar tahlili. **14-mavzu. Mariya Taloni, Karlotta Grizi ijodi** Mariya Taloni, Karlotta Grizi davr ijodkorlari ijodi va ijro etgan baletlar tahlili.

15-mavzu. Fanni Elsler, Fanni Cheritto ijodi

Fanni Elsler, Fanni Cheritto davr ijodkorlari ijodi va ijro etgan baletlar tahlili.

16-mavzu. Rus xoreografiya maktabining shakllanishi. XVIII-asrda rus balet teatri

Rossiyada baletning yuzaga kelishi. Ilk balet tomoshasini sahnalashtiruvchilari va ijrochilari. Ilk rus baleti mavzusi. Ilk rus balet maktabi tashkiloti. Birinchi ochiq teatr. XVII asrda G'arbiy Yevropa teatr madaniyatining Rossiyaga kirib kelishi. Petr I va uning islohotlarini Rossiya musiqali teatri taqdiriga ta'siri.

17-mavzu. Ivan Ivanovich Valberx ijodi

I.I.Valberx (1766-1819 y.y.) – birinchi rus baletmeysteri, raqqos, pedagog, reformator J.J.Nover izdoshi.

18-mavzu. Sharl Lui Didlo ijodi.

Birinchi mifologik janrda balet –"Orfey" (1795 y.) yaratuvchisi. Melodramaning ta'siri.

19-mavzu. XIX-asrning birinchi yarimida rus balet teatri. A.Sen Lion ijodi

Ijodiy guruhlar, ish shakllari, raqs turlari, stilistik tendentsiya oqimi. Erkin plastika, sintez mashqlar, akrobatika, raqs, estrada janrlari myuzik-xoll va mumtoz raqs.

20-mavzu. XIX-asrning ikkinchi yarmida rus balet teatri. M.Petipa davri. Mumtoz balet

M.Petipa davri. Mumtoz balet.Ijodkor tomonidan yaratgan baletlar tahlili.

21-mavzu. L.I.Ivanov ijodi

L.I.Ivanov ijodi va yaratgan baletlar tahlili.

22-mavzu. "Uyqudagi go'zal", "Qarsildoq", "Oqqush ko'li" balet tahlili

Jahon klassik durdonasi "Uyqudagi go'zal", "Qarsildoq", "Oqqush ko'li" baletlarini o'rganish, ko'rish va tahlil qilish.

23-mavzu. XX-yuz yillikda rus baletining boshlanishi. Parijda "Rus mavsumlari"

Parijda "Rus mavsumi" (1909-1911 y.y.) Peterburg balet raqqoslarining islohot markazi. G'olibona muvaffaqiyat va rus balet san'atining xalqaro miqyosda tan olinishi.

24-mavzu. S.P.Dyagilyev ijodi

Sergey Pavlovich Dyagilyev ijodi. Muvaffaqiyatli va tanqidiy baletlar.

25-mavzu. Mixail Mixailovich Fokin ijodi

Mumtoz erkak raqs partyalari islohotchisi Fokin. Ijodiy faoliyatida zamonaviylikni aks ettirish.

26-mavzu. "Jar ptitsa", "Shaxrizoda", "O'layotgan oqqush" balet tahlili

Jahon klassik durdonasi "Jar ptitsa", "Shaxrizoda", "O'layotgan oqqush" baletlarini o'rganish, ko'rish va tahlil qilish.

27-mavzu. Anna Pavlova, Tamara Karsavina ijodi

Mashhur ijrochilar: Anna Pavlova, Tamara Karsavina ijodi

28-mavzu. Vatslav Nijinskiy ijrochilik san'ati

V.F.Nijinskiy (1890-1950 y.y.) va boshqalar. M. Fokin tomonidan yakkaxon artistlar uchun sahnalashtirilgan baletlar.

29-mavzu. "Petrushka", "Muqaddas bahor" balet tahlili

Parijda o'z o'rniga ega bo'lgan "Petrushka", "Muqaddas bahor" balet tahlili

30-mavzu. Agrippina Yakovlyevna Vaganova rus akademiyasi

Rossiya teatrlar repertuarida xorijiy balet ustalarnning o'rni. Rossiyada Dj. Balanchin, D.Noymayer, D.Robbins, R.Peti, U.Forsayt, baletlari. "Oqqush ko`li" (Y.Grigorovich, V.Vasilyev), "Qarsildoq", "Romeo va Djulyetta" (M.Lavrovskiy), "Zolushka" va boshqa baletlarining zamonaviy talqini. Yangi guruhlar paydo bo'lishi. Moskva davlat balet teatri (1986 yil).

31-mavzu. O'zbekiston qadimiy raqs san'ati

Qadimgi raqs, eng qadimgi san'at shakllanishi. Raqqoslarni kostyumlanishi, hayvonlarga taqlid. Diniy va marosimiy raqslarning paydo bo'lishi. Madaniyatda katta rivojlanish.

32-mavzu. Yusufjon qiziq Shakarjonov ijodi

Yusufjon qiziq Shakarjonov taniqli o'zbek artisti, raqqosi, gapga chechang, doirachi, usullar ustasi, Farg'ona maktabining mumtoz raqs ijrochisi, mutaxassis.

33-mavzu. Usta Olim Komilov ijodi

Sozanda (doira, nog'ora, chang), milliy kuy, usul va raqslar bilimdoni, pedagog, o'zbek sahnaviy raqs san'atining asoschilaridan. Mehnat Qahramoni, O'zbekiston xalq artisti. O'zbek davlat konsertetnografik truppasi (1929-yildan O'zbek davlat musiqali teatri, 1939-yildan O'zbek davlat opera va balet teatri)da doirachi; raqs studiyasida dars bergan (1926-43).

34-mavzu. Muhitdin qori Yoqubov ijodi

O'zbek xonandasi, opera artisti, teatr arbobi, o'zbek musiqali teatri asoschilaridan biri Muhitdin qori Yoqubov "Turkiston Respublikasining birinchi xalq

hofizi” ijodi bilan tanishish.

35-mavzu. Tamaraxonim ijodi

Tamaraxonim-xalq artisti. Ko‘p mukofotlar sovrindori, ajoyib raqqosa, qo‘shiqchi. Etnografik ansamblda Muhiddin qori Yoqubov bilan birgalikda kontsertdagi faoliyati. Parijda jahon ko‘rgazmasi. Sharq marvaridi. O‘zbek raqs san’atidagi o‘rni.

36-mavzu. O‘zbek xoreografiyasi paydo bo`lishi. O‘zbek xoreografiyasi sahnaviy shakllanishi

O‘zbekistonda garchi raqs asrlar davomida yashab, rivojlanib kelgan bo‘lsada, o‘tmishda raqs yozilmagan. Natijada qanchadanqancha mumtoz va xalq raqslari izsiz yo‘qolib ketgan. 1936-41 yillardagina etnograf Iraida Vaxta “Katta o‘yin” nomli Farg‘ona raqs turkumini so‘z bilan yozib olgan. Unga G‘ulom Zafariy va musiqashunos Ye. Romanovskaya yaqindan yordam bergan. Shu davrda Usta Olim Komilov bilan Tamaraxonim “Doyra darsi” mashgulotlarini yaratib, shu asosda yosh ijrochilarni tarbiya qila boshlagan. O‘zbekistonda professional xoreografiya ta’limi 1933-yilda tashkil etilgan Respublika balet maktabidan boshlangan. Uning tashkilotchilari va birinchi o‘qituvchilari o‘zbek raqs san’atining mashhur namoyandalari Tamaraxonim, usta Olim Komilov, M.Turg‘unboyeva,Ye.K.Obuxova va V.N.Gubskayalar bo‘lishgan. Balet maktabining, keyinchalik xoreografiya bilim yurtining birinchi bitiruvchilari raqs ansambllari, davlat akademik katta teatri professional asosini tashkil etib, O‘zbekiston san’ati shon-shuhratini dunyo bo‘ylab namoyon etishdi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev tashabbuslari bilan 2020 yilda O‘zbekiston davlat xoreografiya akademiyasi tashkil etildi. Akademiya tarkibiga Respublika xoreografiyaga ixtisoslashtirilgan maktab-internati kiritildi, shuningdek, akademiya huzurida Buxoro, Qarshi, Namangan va Urganch shaharlarida ixtisoslashtirilgan boshlang‘ich raqs san’ati maktab-internatlari tashkil etildi.

37-mavzu. Mukarrama Turg‘unboyeva ijodi. “Bahor” ansambli faoliyati

Mukarrama Turg‘unboyeva-Usta Olim Komilov va Tamaraxonimlarning o‘quvchisi va izdoshi. Ijodiy faoliyat yo’li, mohirlik. Birinchi xoreografik qadamlar. “Bahor” davlat raqs ansamblining asoschisi va birinchi badiiy rahbari shuningdek, B.Aliyev, Q.Dadayevham tashkilotchilardan.

“Bahor” ansambli faoliyatida keyingi badiiy rahbarlar va yaratilgan raqslar. Qunduz Mirkarimova (1979 – 1988), Ravshanoy Sharipova (1988 – 90), Ma’mura Ergasheva (1990-yildan). Musiqa rahbari Baxtiyor Aliyev (1965-yildan). 1964-yildan O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan ansambl. 1979-yildan M. Turg‘unboyeva nomida.

38-mavzu. Isohor Oqilov baletmeysterlik ijodiyoti

O‘zbekiston baletmeysterlari ijodida milliy xalq raqslarining tutgan rolini atroflicha o‘rganilishi respublika raqs san’atidagi xalqchillik xususiyatlarini batafsil ochib ko‘rsatishda xizmat qiladi.

		39-mavzu. Oqilovlar sulolasi Professional baletmeysterlar qatori intensiv ijod yo'lini boshlagan, xilma-xil raqslar sahnalashtirgan va o'zbek raqs san'atiga qimmatli hissa qo'shayotgan baletmeysterlar faoliyatining o'rganilishi ham muhim masaladir. **40-mavzu. O'zbek raqs san'ati ustasi Roziya Karimova ijodi** Roziya Karimova o'zbek balet aktrisasi, raqqosa, baletmeyster va xoreograf. Samarqanddagi o'zbek davlat musiqali drama teatri studiyasida ta'limi, faoliyatini boshladi va lirik raqslar bilan bir qatorda dramatik rollarni ham ijro etganligi. O'zbek raqs san'ati kitoblari muallifi **41-mavzu. Qunduz Mirkarimova faoliyati** Qunduz Mirkarimova o'zbek balet maktabi, o'zbek xoreografiya o'quvchisi. Moskva shahrining bolshoy teatr qoshida xoreografiya bilim yurti o'quvchisi. Pedagog. **42-mavzu. Ma'mura Ergasheva ijodi** Ma'mura Zokirjonovna Ergasheva raqqosa, baletmeyster. O'zbekiston xalq artisti. 1969-yildan "Bahor" ansamblida raqqosa, baletmeyster, 1990-yildan ansamblning badiiy rahbari. Ma'mura Zokirjonovna Ergasheva (1951.25.1, Toshkent). O'zbekiston xalq artisti. Toshkent xoreografiya bilim yurtini, Toshkent chet tillar institutini tugatgan. 1969-yildan "Bahor" davlat raqs ansamblida raqqosa, baletmeyster, 1990-yildan ansamblning badiiy rahbari. **43-mavzu. O'g'iloy Muxamedova ijodi** O'zbekiston davlat xoreografiya akademiyasi professori, dotsent, Bahor raqs ansambli yakkaxoni, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan artist, pedagog. Mukarrama Turg'unboyeva izdoshi. Raqs san'atining fidoyilaridan, ana shu san'at turini o'rganib, ilmiy ishlar qilib, u haqida o'quv qo'llanmalari, risolalar yaratgan pedagog - olima, taniqli baletmeyster, o'zbek milliy raqs san'atini yoshlarga o'rgatib kelayotgan jonkuyar ustoz. **44-mavzu. O'zbek erkak raqqoslari: Ibrohim Yusupov, Akbar Mo'minov ijodi** O'zbek raqs san'atida erkak raqqoslarining o'rni, ijodiy faoliyati. Baletmeysterlar ijodida milliy xalq raqslarining tutgan rolini atroflicha o'rganilishi respublika raqs san'atidagi xalqchillik xususiyatlarini batafsil ochib ko'rsatishda xizmat qiladi. **45-mavzu. Yulduz Ismatova, Klara Yusupova ijodi** Yuiduz Ismatovaning baletmeysterlik faoliyati. "Tanovar" raqs ansambli tashkilotchisi, Yulduz Asadovna Ismatova (1944.31.10, Toshkent — 2004.10) — raqqosa, aktrisa, baletmeyster, rejissyor O'zbekistonda xizmat ko'r-satgan san'at arbobi. Asadovna Ismatovning qizi. Toshkent xoreografiya bilim yurtini hamda Toshkent teatr va rassomlik san'ati instituti aktyorlik, rejissyorlik fakultetini tugatgan. K.Yusupova ijodida balet va o'zbek raqsning o'rni. Klara Yunusovna Yusupova

(1930.28.7, Toshkent) – raqqosa, balerina, O‘zbekiston xalq artisti. Navoiy teatri qoshidagi studiyada va Moskva xoreografiya bilim yurtida o‘qigan. 1951-1978 yillar Navoiy nomidagi opera va balet teatrining solistkasi.

46-mavzu. “Shodlik ashula va raqs ansambli” faoliyati. Nazriddin Shermatov, Qodir Mo‘minov ijodi

“Shodlik ashula va raqs ansambli”-Muhiddin qori Yoqubov nomidagi Xalq badiiy jamoalar direksiyasi qoshidagi badiiy jamoa. 1936-yil XKS qaroriga binoan, O‘zbekiston ashula va raqs Katta ansambli nomi bilan O‘zbek davlat filarmoniyasi tarkibida tashkil etilgan (rahbari T. Jalilov, 120 kishidan iborat). 1968— 97 yillarda "Shodlik" ashula va raqs ansambli nomi bilan faoliyat ko‘rsatgan. 1997-yildan hoz pomda. Tarkibida xonanda, raqqos(a) va sozandalar (jami 70 kishidan iborat) guruhlari mavjud. Ansamblning ko‘p qirrali repertuaridan yirik kompozitsiyalar ("Jon O‘zbekiston" vokalxoreografik syuitasi, "Navro‘z" teatrlashtirilgan tomoshasi va boshqalar), o‘zbek mumtoz ("Rok", "Soqiynomai Savti Kalon", "Abdurahmonbegi" kabi) va turli vohalarga xos xalq ashula, qo‘shiq va raqslari ("Surxondaryo termalari", "Norinnorin", "Farg‘ona ruboiysi", "Buxoro naqshlari" va boshqalar), N. Hasanov, M. Mirzayev, S.Zokirov, B. Aliyev, T.Otaboyev kabi o‘zbek kompozitor va bastakorlarining asarlari o‘rin olgan. O‘zbek raqs san’atida erkak raqqoslarining o‘rni, ijodiy faoliyati. Baletmeysterlar ijodida milliy xalq raqslarining tutgan rolini atroflicha o‘rganilishi respublika raqs san’atidagi xalqchillik xususiyatlarini batafsil ochib ko‘rsatishda xizmat qiladi.

47-mavzu. Qizlarxon Do’stmuxamedova, Malika Ahmedova ijodi

Qizlarxon Kamolovna Do‘stmuhamedova (1946-yil 25-noyabr, Toshkent; 2023-yil 25-may) — raqqosa. O‘zbekiston xalq artisti. Toshkent davlat san’at institutini tugatgan. 1965-1988-yillar “Shodlik” ashula va raqs ansamblida raqqosa bo‘lib ishlagan. “Go‘zal” ansambli tashkilotchilaridan va yetakchi raqqosalaridan. 1988-yildan Toshkent davlat madaniyat institutida pedagog.

Malika Muhamedovna Ahmedova (1950-yil Chimkent viloyati Sayram qishlog‘i) — raqqosa. O‘zbekiston xalq artisti. Toshkent xoreografiya bilim yurtining mumtoz raqs bo‘limini, Toshkent davlat jahon tillari institutini tugatgan. Ijrosidagi raqslar milliy bo‘yoqlarga boyligi, sho‘xchanligi, serjilva va nazokatliligi bilan ajralib turadi.

48-mavzu. O‘zbek balet maktabining shakllanishi

Balet studiyasi maktabining ochilishi. O‘zbek an’anaviy, zamonaviy xoreografiya - Mumtoz o‘qituvchilari - Rossiya balet maktabi vakillari Yevgeniya Obuxova, Nikolay Yegorov, Vera Gubskaya, Valentina Viltzak, Pavel Yorkin. Bu balet maktab-studiyasi asosida balet maktabining ochilishini takomillashtirish. Birinchi qaldirg‘ochlar.

49-mavzu. Galiya Izmailova ijodi

Galiya Izmaylova zamonaviy o‘zbek xoreografiya san’atining yorqin namoyondasi sifatida, milliy va yevropa mumtoz ananalarini chuqur egallagan, o‘zining iqtidori, yuqori ijrochilik mahorati bilan o‘zgacha ijodiy maktab tashkil

qilishi.

50-mavzu. Bernora Qoriyeva ijodi

Xalq artisti Benora Qoriyeva ijro etgan rol san’atidagi hayotininng ma’nosini ijodiy izlanishi, g‘oyat iste’dodli aktrisa dunyoqarashi va jo‘shqin xarakterini aniq aksi.

51-mavzu. Gulnora Mavayeva ijodi

1941 yil Tamara Xonim nomidagi balet maktabini bitirgan. 1948 yil Navoiy nomidagi teatr studiyasi qoshidagi balet maktabini, 1951 yil Moskva xoreografiya bilim yurtining o‘zbek balet studiyasini (M.A. Koxudova sinfida), 1971 yil Leningrad xoreografiya bilim yurtining pedagogika bo‘limini tamomlagan. 1945-1949 hamda 1951-1957 yillar oralig‘ida Gulnora Alisher Navoiy nomidagi opera va balet teatri solisti.

52-mavzu. A.Navoiy nomli davlat akademik katta teatr sahnasining balerinalari ijodi

G.R.Hamrayeva ijodiy portreti.Teatrning tashkil etilganligi, musiqaviy ansambl, keyinchalik musiqaviy teatrga aylantirilganligi. O‘zbekiston Xalq artisti Razzoq Hamroyevaning qizi balet artisti va pedagogi. O‘zbek milliy baletidagi o‘rni.

53-mavzu. A.Navoiy nomli davlat akademik katta teatr sahnasidagi milliy baletlar tahlili

Ko‘pgina izlanishlardan so‘ng 1939-yilda kompozitor F.Tal musiqasi sahnalashtiruvchi baletmeysterlar A.Tomskiy, M.Turg‘unboyeva va usta Olim Komilovlarning hamkorligida “Shoxida” balet spektaklli teatr truppasi ijodkorlariga dastlabki,ilk muvaffaqiyatni olib keldi. Keyinchalik Ye.Bruslovskiyning “Gulandom”, S.Vasilenkoning “Oq bilak” milliy balet spektakllari sahna yuzini ko‘rdi. Jahon mumtoz repertuarlaridan J.Bizening “Karmen”, Chaykovskiyning Qarg‘a motkasi” kabi operalari bilan bir qatorda B. Asafevning “Bog‘cha saroy favvorasi”, L.Delibning “Koppeliya” baletlari sahnalashtiriladi.

III. Seminar mashg‘ulotlar bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg‘ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Fanga kirish. Raqsning kelib chiqishi. Raqsning ilk ko‘rinishi.
2. Qadimgi Misr raqs san’ati.
3. Qadimgi raqs san’ati. Yunon raqsi san’ati.
4. Qadimgi Rim raqs san’ati.
5. O‘rta asr G‘arbiy Yevropa mamlakatlarida raqs san’ati.
6. Uyg‘onish davr G‘arbiy Yevropa mamlakatlarida xoreografiya raqs san’ati.
7. Fransiya balet teatri.
8. Fransiya balet teatri.
9. Mustaqil teatr janrida balet spektaklning shakllanishi. J.J.Nover ijodi.
10. J.Doberval ijodi.
11. Baletda romantizm.

	12. “Silfida”, “Jizel”, “Esmerlda” baletlari tahlili. 13. Romantizm ijodkorlari ijodi bilan tanishish. 14. Mariya Taloni, Karlotta Grizi ijodi. 15. Fanni Elsler, Fanni Cheritto ijodi. 16. Rus xoreografiya maktabining shakllanishi. XVIII asrda rus balet teatri. 17. I.I.Valberx ijodi. 18. Sh.L.Didlo ijodi. 19. XIX-asrning birinchi yarimida rus balet teatri. A.Sen Lion ijodi. 20. XIX-asrning ikkinchi yarmida rus balet teatri. M.Petipa davri. Mumtoz balet. 21. L.I.Ivanov ijodi. 22. “Uyqudagi go‘zal”, “Qarsildoq”, “Oqqush ko‘li” balet tahlili. 23. XX-yuz yillikda rus baletining boshlanishi. Parijda “Rus mavsumlari”. 24. S.P.Dyagilyev ijodi. 25. M.M.Fokin ijodi. 26. “Jar ptitsa”, “Shaxrizoda”, “O‘layotgan oqqush” balet tahlili. 27. Anna Pavlova, Tamara Karsavina ijodi. 28. V.Nijinskiy ijrochilik san’ati. 29. “Petrushka”, “Muqaddas bahor” balet tahlili. 30. A.Ya.Vaganova rus akademiyasi. 31. Yusufjon qiziq Shakarjonov ijodi. 32. Usta Olim Komilov ijodi 33. Muhitdin qori Yoqubov ijodi. 34. Tamaraxonim ijodi. 35. O‘zbek xoreografiyasi paydo bo`lishi va sahnaviy shakllanishi. 36. Mukarrama Turg‘unboeva ijodi.“Bahor” ansambli faoliyati. 37. O‘zbek raqs san’ati ustasi Roziya Karimova ijodi. 38. Qunduz Mirkarimova faoliyati. 39. Isohor Oqilov baletmeysterlik ijodiyoti. 40. Oqilovlar sulolasi. 41. Yulduz Ismatova ijodi. 42. Klara Yusupova ijodi. 43. O‘zbek erkak raqqoslari: Ibrohim Yusupovi jodi. 44. Akbar Mo‘minov ijodi. 45. Nazriddin Shermatov ijodi. 46. “Shodlik” ashula va raqs ansabli. 47. Qizlarxon Do’stmuxamedova ijodi. 48. Malika Ahmedova ijodi. 49. O‘zbek balet maktabining shakllanishi. 50. Bernora Qoriyeva ijodi. 51. Galiya Izmailova ijodi. 52. Gulnora Mavayevalarning ijodiy faoliyati. 53. Alisher Navoiy nomli davlat akademik katta teatr sahnasining balerinalari.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlarlar:

1. Raqsning paydo bo`lishi
2.Qadimgi Yunonistonda muqaddas raqslar
3.Qadimgi Rimda raqs san'ati.
4.O'rta asr raqs san'ati.
5.Fransuz raqs maktabining shakllanishi.
6.Lyudovik XIV davr baleti.
7.J.B.Molerning komediya-baletlari.
8.J.J.Nover–balet reformatori.
9.J.Doberval ijodi.
10.Baletda romantizm.
11.F.Talyoni ijodi.
12.M.Talyoni ijodi.
13.J. Perro ijodi.
14.K.Grizi ijodi
15.F.Elsler ijodi
16.Rus xoreografiya maktabining shakllanishi.
17.XVIII asrning ikkinchi yarimida rus balet teatri.
18.XIX asrning birinchi yarimida rus balet teatri.
19.I.I.Valberx ijodi.
20.Sh.L.Didlo ijodi.
21.A.Sen-Lion ijodi.
22.XIX asrning ikkinchi yarmida rus balet teatri.
23.M.Petipa davri. Mumtoz balet.
24.L.I.Ivanov ijodi.
25.XX yuz yillikda rus baletining boshlanishi. Parijda "Rus mavsumi".
26.Mixail Mixailovich Fokin
27.Sergey Pavlovich Dyagilyev ijodi.
28.Anna Pavlova ijodi.
29.Vatslav Nijinskiy ijrochilik san'ati.
30.Agrippina Yakovlyevna Vaganova rus akademiyasi
31.Yusufjon qiziq Shakarjonov ijodi.
32.Usta Olim Komilov ijodi
33.Muhitdin qori Yoqubov ijodi.
34.Tamaraxonim ijodi.
35.O'zbek xoreografiyasi paydo bo'lishi va sahnaviy shakllanishi.
36.Mukarrama Turg'unboeva ijodi.
37."Bahor" ansambli faoliyati.
38.O'zbek raqs san'ati ustasi Roziya Karimova ijodi.
39.Qunduz Mirkarimova faoliyati.
40. Isohor Oqilov baletmeysterlik ijodiyoti.
41. Oqilovlar sulolasi.
42. Yulduz Ismatova ijodi.

	43. Klara Yusupova ijodi. 44.O‘zbek erkak raqqoslari: Ibrohim Yusupovi jodi. 45. Nazriddin Shermatov ijodi. 46. Akbar Mo‘minov ijodi. 47.Qodir Mo‘minov ijodi. 48. “Shodlik” ashula va raqs ansambli. 49. Qizlarxon Do’stmuxamedova ijodi. 50. Malika Ahmedova ijodi. 51.O‘zbek balet maktabining shakllanishi. 52.Bernora Qoriyeva ijodi. 53.Galiya Izmailova ijodi. 54.Gulnora Mavayevalarning ijodiy faoliyati. 55.Guli Hamroyeva ijodi.
3.	**V. Fan o‘qitilishining natijalari (Shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba: -xoreografiya - san’atning turi sifatida; alohida qiyofalarning paydo bo‘lishi, o‘ziga xoslik, ajralib turishi; xoreografiyada pedagogik faoliyatning o‘ziga xos xususiyatlari: xoreografiya san’atining turlari, usullar va yo‘nalishlari; opera-balet, operetta, dramaturgiya teatrlarida, xalq raqs ansambllarida raqsning o‘ziga xos hususiyatlari haqida *tasavvurga ega bo‘lishi;* -baletmeysterlik san’atining tarixi, nazariyasi va amaliyotini; jahon balet amaliyotini (maktablar, usullar, balet asarlari); balet tanqidchiligi asoslarini; sahna texnikasi va texnika xavfsizligi qoidalarini; liboslar tarixini; etnografiya, folklorni; sahnani bezash, dekoratsiyani *bilishi va ulardan foydalana olishi;* -libretto yozish, kompozitsion reja tuzish; xoreografik leksikadan foydalanish; kompozitor, dirijyor, rassom, dramaturg, konsertmeyster bilan ishlash; repetitsiya va spektakllar jarayonida balet artistlari bilan psixologik va ijodiy aloqa o‘rnatish; o‘zining ijodiy va umumkasbiy darajasini mukammallashtirish; Respublika viloyatlari ijodiy jamoalariga uslubiy yordam ko‘rsatish; xoreografiyada yuqori kasbiy ijrochilik tayyorgarligiga ega bo`lish *ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak.*
4	**VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari** • ma’ruzalar; • blits – so‘rov; • taqdimotlar tayyorlash.
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish. O’rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha berilgan barcha topshiriqlarni topshirish.

6.	**Asosiy adabiyotlar** 1. Sagatov.Q. Muxamedova.M. O'zbekiston madaniyati va san'ati fidoyilari. T.: 2019. 2. Muxamedova.M. Jahon va o'zbek xoreografiya san'ati tarixi. T.: 2021. 3. O'.Shokirov, F.Ashrafiy, I.Shokirova. O'zbekiston madaniyati namoyondalari. T.: 2001. 4. Karimova. R.O'zbek raqslari. T.: 2003. **Qo'shimcha adabiyotlar** 1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: 2017. 2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: 2016. 3. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.: 2017. 4. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovnligining garovi. – T.: 2017. 5. Mirziyoyev Sh. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – T.: 2017. 6. Mirziyoyev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild. – T.: 2018. 7. Mirziyoyev Sh.M. Bilimli avlod - buyuk kelajakning, tadbirkor xalq - farovon hayotning, do'stona hamkorlik esa taraqqiyotning kafolatidir. – T.: 2018. 8. Mirziyoyev Sh.M. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. 3-jild. – T.: 2019. 9. Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan – Milliy yuksalish sari. 4-jild. – T.: 2020. 10. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga va O'zbekiston xalqiga Murojatnomasida iqtisodiy islohotlarni izchil davom ettirish asosida 2021-yilda strategik maqsadlarga erishish yuzasidan amalga oshriladigan ustuvor yunalishlarni keng jamoatchilik orasida targ'ib qilish bo'yicha ilmiy-ommabop risola. – T.: 2021. 11. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasi 75-sessiyasida so'zlagan nutqini o'rganish va keng jamoatchilik o'rtasida targ'ib qilish bo'yicha o'quv qo'llanma – T.: 2021. 12. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – T.: 2021. 13. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. – T.: 2022. 14. Ванслов В.В. Эстетика романтизма – М.: 1996. 15. Белова .П., Красовская В. Русский балет (энциклопедия) – М., 1997. 16. Ж.Ж. Новер. Писма о танце. – Л., 1965.

	Axborot manbaalari 1. www.natlib.uz – O'zbekiston Milliy kutubxonasi portal 2. http://www.7not.ru/piano/ – Xorij san'ati portali 3. http://myfortepiano.ru – Xorij san'ati portali 4. ZiyonET – O'zbekiston ta'lim portali 5. http://music-education.ru – Xorij san'ati portali 6. http://propianino.ru – Xorij san'ati portali
7.	Fan dasturi Oliy ta'lim ta'lim yo'nalislari va mutaxassisliklari boyicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 30-08 dagi 1-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	**Fan/modul uchun ma'sullar:** M.Muxamedova – O'zDXA, "San'at nazariyasi va tarixi" kafedrasi katta o'qituvchisi
9.	**Taqrizchilar:** I.Muxtarov – O'zbekiston Respublikasi FA San'atshunoslik instituti, "Teatr bo'lim"i boshlig'i, san'atshunoslik fanlari doktori, dotsent P.Tashkenbayev – O'zDXA "San'at nazariyasi va tarixi" kafedrasi San'atshunoslik fanlari nomzodi, dotsent